

Aleš Gerloch: Vždy jsem chtěl být učitelem

První osobností měsíce na našem webu je prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.. Děkan pražské právnické fakulty v rozhovoru mimo jiné prozradil, zda mu něco vadí v připravovaném Občanském zákoníku nebo proč nechtěl podruhé kandidovat na funkci děkana.

Pane děkane, děkujeme za možnost rozhovoru. První otázka je možná trochu typická, ale máte své celoživotní motto nebo heslo?

„ Takových hesel je asi více. To základní je, že *svoboda každého je podmínkou svobody všech*. Jako právník mám samozřejmě také určité motto, které se váže k právu: *„Právo je tu proto, aby silnější nemohli všechno.“*

Jsme na pražské právnické fakultě, začneme tedy s tématem z této půdy. Jak se díváte na propojení akademiků napříč právníckými fakultami. Jaký je Váš osobní pohled na věc?

„ Dříve se razila zásada držet si své. Já si pamatuji v devadesátých letech, kdy se to začalo objevovat se zřizováním nových fakult v Olomouci a Plzni. Tehdy se tento fenomén objevil. Je třeba říci, že by tyto dvě fakulty nevznikly bez toho, že by tam v nějakém rozsahu nepůsobili zástupci fakult z Prahy a Brna a v Plzni zejména z Ústavu státu a práva AV ČR. Já bych celkem viděl, že to je v rozumné míře spíš pozitivní. Mně to nevadí, sám se na tom podílím. Tu míru vidím v tom, že žádná činnost nesmí být na úkor jiné. Pokud někdo učí třeba na čtyřech fakultách, nedovedu si představit, že to plně stihne. Ale zase může být situace, že ho na jedné škole berou jako odborníka na konkrétní věc. Pozitivní přínos vidím v možnosti srovnání. Asi to každý dělá zejména pro efekt finanční, to nezastírejme. A někdy i z finanční nutnosti.“

A má to i negativní přínos?

„ Je-li to nadměrné, nemůže se vyučující dostatečně věnovat této činnosti. Je problémem jen přijet, něco odpřednášet a jet na týden pryč. Já si dovedu představit, že fakulta má 40 kmenových učitelů. A dalších 50,60 a více spolupracujících. Ty má nejenom z důvodů formálních, ale že jim přinášejí přidanou hodnotu. Ale musíte tam mít to jádro, na každém předmětu alespoň dva pedagogy, kteří žijí primárně fakultou. To když není, tak to je špatně a ta fakulta je oslabena.“

Takže částečnému propojení akademiků říkáte ano?

„Myslím si, že separace fakult není na místě. Taková ta představa: *Fakulty ať stojí proti sobě a bojují jako fotbalové týmy. A je zrada že někdo působí ve více týmech najednou, se mi nelíbí.“*

Od pedagogů ke studentům. Vadí Vám, že velké část studentů, dejme tomu až sto studentů z ročníku, do školy vlastně ani nechodí?

„ To možná i více. Je zřejmé, že někteří studenti jsou na fakultě jen formálně, příliš je to třeba ani nezajímá. Ale to bylo na právech vždy. Část studentů studuje třeba jen kvůli rodičům, že si říkají: *Něčím se živit musím*. Hlubší vztah k tomu nemají. Tím se lišíme od ostatních oborů. Já si myslím, že na právech téměř neexistuje, že by někdo chtěl být od deseti let soudce nebo notář. U řady uchazečů, i u mě, to byl výběr spíše negativní: *Toto nechci, tady se nedostanu, tady ano ale co budu dělat...* A nakonec z toho vyjdou práva. V minulosti byla spousta lidí, kteří třeba práva vystudovali a právníčtě se vůbec nevěnovali, například Jiří Šlitr a Bohumil Hrabal. Anebo to ani nedostudovali, třeba Werich nebo Voskovec, také Jiří Wolker a další. Byli jen zapsaní ke studiu.“

Vy působíte v Legislativní radě vlády, jako místopředseda. Jste spokojen s jejím současným složením?

„ Ona je poměrně reprezentativní. Řekl bych, že to aktuální složení je velmi dobré. Vždy se dá říci, že tam může být někdo další a proč je tam zrovna tento člověk. V Legislativní radě musí být zejména zastoupení oborové. Musí tam být hodně zástupců ze správního práva, protože nejvíce zákonů je z této oblasti. Méně jsou pak zase věci trestní či z mezinárodního práva. V tomto smyslu je složení oborově reprezentativní.“

A Váš osobní názor, kdo by v radě konkrétně mohl být?

„ Z mého oboru už tam byl profesor Filip, ten by tam mohl být. Ale byl dost zatížen a tak se vzdal funkce. Ona to je relativně dost náročná činnost. Zejména když jste čas od času zpravodajem. A ti místopředsedové to musí řídit, je-li potřeba zastoupit předsedu. Nebo diskutujete a musíte to mít nastudováno“

Kromě činnosti v Legislativní radě vlády a děkanství působíte i v praxi. Jak to zvládáte?

Pokud se nemýlím, kombinujete to úspěšně už několik let...

„ Je to do značné míry o určitém pracovním režimu. Sám jsem si říkal, nakolik bude reálné to zvládat. A je to do značné míry o organizaci. Co bych řekl, že se projevilo jako nutnost omezit výrazně publikační aktivitu. Kdybych nebyl ve funkci děkana, tak bych toho asi mohl napsat víc. Jinak se to daří zvládat. Zaprvé musíte počítat s tím, že trvale pracujete 12 a více hodin denně. Mně se líbilo jak nedávno pan prezident Klaus, tuším ministru vnitra Johnovi říkal: *To jste překvapen, že ministr musí pracovat 10 až 12 hodin denně.* Já si myslím, že jsem vnímal vždycky, že budu-li vykonávat tyto činnosti, nemohu trávit každý víkend na horách nebo jezdit jako turista po světě. V tomto je omezení. V zásadě je problém, i když jsem někde déle než týden, a to i v létě. Nemáte tolik času si číst, věnovat se rodině – ta s tím musí počítat. Já jsem minulý týden přišel po dlouhé době v sedm večer domů a manželka i syn koukali, co tam dělám. Běžně přicházím až v jedenáct či dvanáct a jsem typ, který pracuje do noci. Samozřejmě ta činnost se neobejde bez toho, že kolem sebe máte lidi, kteří dělají s vámi nebo na vás. Na fakultě i v advokátní kanceláři. Je jasné, že když dáváme ústavní stížnost, není to tak že bych sedl a sám ji celou napsal. Je to věc zadání, porad a kontroly. O dělbě práce je to nepochybně.“

Myslíte si, že ta kombinace působení v legislativě, akademickém prostředí i advokacii

zanechává „zdravý rozum“, že máte tři pohledy na věc?

„ Je to tak, to je pravda. Přináší to různé pohledy a i několikrát mi to lidé řekli. Já jsem vlastně ani netoužil se primárně po fakultě věnovat advokacii. Chtěl jsem být na prvním místě akademikem, učitelem jsem chtěl být vlastně od dětství. A když ne akademikem, chtěl jsem být soudcem. V tomto smyslu se mi to nesplnilo a je otázka, jestli ještě někdy splní. Ty tři činnosti jsou zajímavé a komplementární. Přiznám se, že jsem uvažoval, že bych podruhé na funkci děkana nekandidoval. Spíš jsem si říkal, že jedno období stačí. To byla i má původní představa. Ale byl jsem přesvědčován, že mám pokračovat... No možná bych byl v tomto i rád, kdybych měl třeba kratší funkční období.“

Jaký je Váš názor na aktuální návrh Občanského zákoníku?

„ Je to velké dílo, za kterým je kus práce širokého kolektivu. A jako každé takové dílo, i tento návrh vyvolává určité diskuze, někdy až kontroverze. Jsou různého typu - dobře míněné připomínky, koncepčně odlišné názory až po závistivé přístupy nebo přístupy osobně a kriticky nesnášenlivé. Bylo by každopádně dobré, aby to dílo nepřišlo na zmar, aby to neskončilo tím, že nebude přijato. Je to kus práce. Musí to projít znovu Legislativní radou vlády a potom ve vládě a hlavně v Poslanecké Sněmovně a Senátu. Tam bych viděl, že musí autoři nejenom uspět obhájit svoji koncepci, ale najít i politickou a společensko-právní podporu. To je náročné. Nejde jen o to něco napsat, ale také umět to prosadit.“

Vy jste měl v na konferenci v Senátu k návrhu několik připomínek...

„ Mě to zajímá ve dvou rovinách. V jedné, to je obecná část Občanského zákoníku, z hlediska obecné právní teorie či případně ústavního práva. A potom mě zajímají některé konkrétní instituty. Tady jsem v rovině každého člověka, kterého zajímá něco víc a něco méně. Důležitější je ta první rovina, těch koncepčních úvah. A o tom se diskutuje dlouho, už řadu let, i tady na fakultě. A jedna z těch věcí je vztah soukromého a veřejného práva. Profesor Eliáš zastává názor, který vtělil do návrhu, že soukromé právo je odděleno od práva veřejného. A tento názor já spíše nesdílím. Protože si zrovna tak nemyslím, že veřejné právo je odděleno od soukromého. A přiznám se, že by mi připadalo trošku až absurdní, kdyby se v nějakém zákoně, třeba z oblasti správního práva, objevilo, že se tam neuplatňuje právo soukromé. Dokonce jsem uvažoval, zda je tento názor možno argumentovat ústavně-právně. Spíše se kloním k tomu, že ano. Ústava to explicitně neříká. Neříká, že se právo dělí na právo veřejné a soukromé a naopak výslovně říká, že každý může činit to, co zákon nezakazuje. Jakýkoliv zákon. Neříká, že je z té dané oblasti či jiné. Profesor Eliáš to řeší přes pojem „veřejný pořádek“. Tento pojem by měl být podle něj ta limita. Ale nejsem si jistý, jestli to je dostačující. To je poměrně vágní pojem, používá se hodně v mezinárodním právu soukromém, kde je zažitý a odkud ho zřejmě přebírá.“

Je to tedy „problém“?

„ Je to možné ukázat na příkladu, který v Senátu uvedl profesor Dědič. U právnických osob je to

jasně vidět. Ty lze jenom relativně rozdělit jako zvláštní druh subjektu práva na právnické osoby soukromého práva a veřejného práva. Jakési takové dělení je možné, jako jedno z klasifikačních dělení, ale není jediné. Právnické osoby veřejného práva se pak liší tím, že jsou zřizovány zákonem a že zastupují veřejný zájem, směřují k jeho naplnění. Třeba politická strana, o které by laik možná řekl, že může být právnickou osobou veřejného práva, jí není, protože je zřizována podle zákona - ve stejném režimu jako jiné typy - a nenaplnňuje veřejný zájem. Nýbrž skupinový. Její specifické postavení je v tom, že stojí někde při převodu zájmu soukromého na veřejný. A tady jde o to, že Občanský zákoník by měl upravit typově, co je právnická osoba a jejich hlavní druhy. A to bez ohledu na to, jestli jsou soukromoprávní nebo veřejnoprávní. Tudíž by bylo nesmyslné říci: *Toto se neuplatní, Občanský zákoník neuplatníme třeba na veřejné vysoké školy (u nichž je nesporné, že to jsou právnické osoby veřejnoprávní povahy). My máme zákon o vysokých školách a nás nezajímá co je v Občanském zákoníku.* To působí antisystémově. A o tom byla diskuze i na minulé, klíčové legislativní radě v Kroměříži, že tato distinkce je v návrhu OZ příliš silně akcentována. Jiný příklad, marginální ve srovnání s tím předchozím. Otázka tzv. ztráty radosti z dovolené. To je jenom dílčí jedna věc. Já se shoduji v tom, že tento institut by měl být. Ta moje poznámka je: *Proč používat pojem radost z dovolené. Používejme nějaký český ekvivalent. Spokojenost nebo prožitek.* Radost je pojem doslovně přeložený z němčiny. Česky se to tak normálně neřekne. V běžném jazyce to neřeknete...

Myslíte: „Já jsem ztratil radost.“

„Ano, to je prostě otrocký překlad, který nemá být. Musíme ale oddělit zásadní koncepční věc a toto jako „blechu“. Ono těchto sporných termínů je tam několik. A trochu si myslím, že pan profesor Eliáš v těchto dílčích věcech nechce příliš ustoupit. Daleko více kolegů má dílčí připomínky. Já bych se trochu bál, že poslanci nebo senátoři, kteří samozřejmě v naprosté většině nejsou právníci, mohou tyto dílčí otázky otevřít. Začne diskuze o tom, proč tam nemohou být jednodušší či jiné pojmy. Bylo by škoda, kdyby se pak zaměňovaly zásadní otázky s těmi dílčími. A vyvolávalo to problém při naplnění ideje prosadit to.“

Čekáte tedy ohledně Občanského Zákoníku boj.

„Skutečně myslím, že to bude tak, že zvláště v Parlamentu bude velká diskuze.“

Je dle Vás třeba, kromě Občanského zákoníku, přijmout ještě nové procesní normy? Proč se to neřeší současně?

„Relace mezi občanským hmotným právem a občanským právem procesním je daleko volnější než mezi trestním právem hmotným a procesním či správním právem hmotným a procesním. To vyplývá ze samotné podstaty soukromého práva. Nicméně rekodifikace občanského práva procesního je rovněž nezbytná, byť v odlišném časovém horizontu.“

Jaký máte názor na rozhodnutí ÚS ohledně vládních škrtů? Změní se tímto (a případně jinými aktuálními rozhodnutími) interpretace ústavních zákonů? A jaký dopad to má na samotné ústavní právo?

„Ústavní soud v tomto případě rozhodoval nikoliv o meritu věci (tj. o „škrttech“), ale o legislativní proceduře, konkrétně o oprávněnosti využití institutu legislativní nouze. Určitý problém vidím v tom, že tento institut není upraven v Ústavě, ale v zákoně o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Ústavní dimenze úpravy zákonodárného (resp. ústavodárného) procesu u nás je nedostatečná. Ústavní soud tak, nikoliv jen v tomto případě, využívá zejména uvozující ustanovení Ústavy, podle něhož je Česká republika demokratickým právním státem a navazující další články z I. hlavy Ústavy. Tento postup nesporně posiluje pozici Ústavního soudu. Proto se mi v dané věci zdálo přiměřené, že ÚS sice zákonnou úpravu zrušil, ale vykonatelnost nálezu odložil, aby mohla být projednána znovu ve standardním režimu.“

A jak se díváte na „moderní trend“ směřovat problémy k ústavnímu soudu - vše u něj napadat?

„ Tento trend jsme si založili v Ústavě a v zákoně o Ústavním soudu, není divu, že je využíván. Ústavní soud byl však dle mého názoru v některých svých rozhodnutích v posledních letech příliš aktivistický a neřídil se zcela zásadou sebeomezení. V tomto směru lze uvítat jeho rozhodnutí nezrušit volby do zastupitelstva hl. m. Prahy.“

A na závěr, jaké máte nesplněné sny a jaké máte plány na zbytek roku? Je něco, na co se těšíte?

„ Nesplněných snů je ještě řada! Snad alespoň některé se ještě splní. V letošním roce se po dlouhé zimě těším na jaro.“

Děkujeme za rozhovor!

Další články:

- [Advokátní kancelář Pokorný, Wagner & partneři, s.r.o.](#)
- [Náš náskok byl v odhodlání a ochotě riskovat](#)
- [Na co se zaměřoval úřad pro ochranu osobních údajů při své kontrolní činnosti v roce 2020?](#)
- [„Co nás čeká v právu ICT v roce 2021“](#)
- [Rozhovor s Petrem Sprinzem](#)
- [Odborný seminář: Závazky v novém občanském zákoníku](#)
- [Odborný seminář: Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v novém občanském zákoníku](#)
- [Chambers Europe 2012: PRK Partners oceněna za nejlepší klientské služby](#)
- [Nataša Randlová prominentním právníkem Chambers Europe](#)
- [Ocenění soutěžněprávního týmu advokátní kanceláře Schönherr](#)
- [Advokátní kancelář KŠB byla oceněna jako nejlepší národní právní firma v ČR](#)